

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСЛОВЛЕНЬ ОСУДУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ)

Пеленей Ю. І.

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Павлов В. В.

Сучасний стан розвитку лінгвістики характеризується значним інтересом до взаємодії оцінки й емоції. Оскільки осуд завжди торкається емоційної сфери комунікантів, у дослідженні ми аналізуємо його не як лише оцінне висловлення, а й як емоційну реакцію. Вивчення мовного вираження емоцій та емоційних станів привертає увагу багатьох лінгвістів. Досліджено емпатію [1], тривогу [2], щастя [3], радість, гнів, страх тощо. Особливо проаналізовано емоційність сучасного англомовного дискурсу.

Осуд – негативна оцінка дій і вчинків індивіда – у більшості випадків виникає як реакція на дії/бездіяльність співрозмовника або третьої особи, що зачепили особистісну сферу мовця. Осуд, який виникає під впливом гніву, особистої образи, може бути викликаний не інтелектуальною оцінкою ситуації, що склалася, а фізіологічними змінами в організмі людини, які пов'язані з переживанням емоцій. Подібно до гніву, осуд може характеризуватися високим рівнем фізіологічного збудження. Однак це не означає, що процес оцінювання тут відсутній. Емоційна реакція, яка виникає за механізмом безумовного рефлексу, – це реакція на закріплену в генетичній пам'яті значиму ситуацію, прояв інстинкту.

У вербальному оформленні осуду беруть участь лексичні, синтаксичні та стилістичні засоби сучасної англійської мови. Лексичні одиниці репрезентації осуду поділяються на оцінну лексику негативно-етичної конотації на позначення змісту чи характеру осуду та оцінну лексику для вираження осуду.

У сучасному англомовному художньому дискурсі осуд може бути виражений за допомогою лексики негативно-емоційної конотації та лексики з інвертованим знаком оцінки. Лексичні одиниці негативно-емоційної конотації виступають індикаторами осуду, оскільки відбувається переосмислення їхнього буквального значення під впливом прагматичних факторів. Оскільки осуд передбачає підкреслення негативно-оцінного ставлення мовця до об'єкта осуду, для вираження несхвалення з моральних причин вживається лексика, якою передається негативна емоційна оцінка вчинкам об'єкта осуду на підставі особистісних причин. До такої лексики належать негативно-оцінні й емоційно-підсилювальні іменники та прикметники.

Фразеологізми широко використовуються для позначення осуду в англійській мові, оскільки переважна їх більшість має експресивно забарвлене значення, суб'єктивно модальний компонент їх семантики сприяє передачі емоцій гніву, обурення, протесту. Серед усіх фразеологічних засобів зі значенням несхвального ставлення мовця до об'єкта осуду можна виділити такі групи: фразеологізми, що передають несхвальне ставлення мовця; фразеологізми, що характеризують осуджувану особу; фразеологізми, що характеризують дії осуджуваної особи; фразеологізми, що розкривають підстави для осуду.

Серед стилістичних засобів сучасної англійської мови у вербальному оформленні осуду широко використовуються метафора, метонімія, порівняння, епітет, гіпербола, літота, іронія, оксюморон, інверсія, риторичне запитання. Усі ці стилістичні засоби слугують засобом інтенсифікації або мітигації негативною оцінкою та змісту осуду. Використання стилістично маркованих вербалізацій осуду сприяє створенню прагматичного ефекту у вираженні осуду, підвищенню його емоціогенності.

Вираження осуду може здійснюватись також за допомогою невербальних дій, які самостійно або в поєднанні із вербальними компонентами сприяють здійсненню цілеспрямованого психологічного впливу на адресата. Під час дослідження виявлено, що невербально осуд виражається за допомогою мімічних, а саме візуальних та міміко-жестових компонентів, просодичних та проксемічних невербальних компонентів комунікації. У художньому дискурсі може бути репрезентовано одночасно декілька номінацій невербальної комунікації різноманітної природи (жестів і міміки, фонації та жестів, фонації та міміки тощо), які займають ініціальну, медіальну чи фінальну позицію відносно вербальної частини висловлення.

Невербальні компоненти комунікації постають правдивими індикаторами емоційного стану мовця. Таке активне використання невербальних засобів у міжособистісному спілкуванні пояснюється тим, що вони сприймаються безпосередньо й тому сильніше впливають на об'єкт; вони передають найтонші відтінки ставлення, оцінки, емоцій. Невербальні акти є відображенням такого явища, як невербальне мислення, яке пов'язане з почуттями, емоціями, намірами й іншими когнітивними процесами мовця. Саме НВК дають можливість зрозуміти справжні почуття та думки співрозмовника, оскільки їх поява обумовлена імпульсами підсвідомості. Оскільки ми трактуємо осуд як комплексну єдність етичної оцінки, емоційної реакції і мовленнєвої діяльності, то у сферу нашого дослідження потрапляють ті НВК, які супроводжують висловлення осуду, а також ті, що їх замінюють.

1. Козяревич Л. В. Вербальні й невербальні засоби емпатизації діалогічного дискурсу (на матеріалі англомовної прози ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л. В. Козяревич. – К., 2006. – 19 с.

2. Кобрин Н. А. Грамматика английского языка : Морфология. Синтаксис : учеб. пособ. [для студ. пед. ин-тов и ин-тов по спец. № 2130 «Иностр. языки»] / Н. А. Кобрин, Е. А. Корнеева, М. И. Оссовская, К. А. Гузеева. – СПб.: СОЮЗ, 1999. – 496 с.

3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.